

59

IOANNIS

ATROCIANI IN MACRVM
SCHOLIA.

IN ARTEMISIAM.

Herbarum uarias) Propositio est. Solent enim
Scriptores in suorum librorum principijs proponere, id est, ostendere et docere, quid sint ad
posteros literis trāsmissuri. Sic Lucanus: Bella per æma
thios, plus quam ciuilia campos, Iusq; datū sceleri cæ
nimus. Sic Vergil: Arma uirumq; cano. Sic Vale
rius Flaccus: Prima deum magnis canimus freta per
uia nautis. Sic etiam Naso Poëtarum ingeniosissimus
Fastorum opus ab elegantissima propositione exordia
tur, quæ est: Tempora cum causis Latium digesta per
annum, Lapsaq; sub terras, ortaq; signa canā. Et qæ
authores propositioni inuocationem uel commixtam
ponunt, uel statim subiungunt, cōiectura est, huic prin
cipio aliquid deesse, quod tamen studioso lectori nihil
incōmodabit. Herbarum matrem) Ordo. Primo
ponere matrem herbarum puto iustum. cætera dicūtur
per parenthesim, id est, per interpositionē. Dedit ar
temisia) artemisia ponitur hic materialiter. i. pro uoce
tantum, & est neutri generis, casusq; accusandi. His
H ius, subaudi

S C H O L I A

ius, subaudi matris herbarum, cui græcus, sermo dedit
nomen artemisia. Opem, auxiliū et uirtutē. Fertur,
dicitur. Prior) recte ad plures relatū ab authore. Gel-
lius in Noctibus li. 14. Quotiesq; usū uenisset, ut oēs
isti magistratus eodem tēpore Rome essent, qui eorū
prior alijs esset, ei potissimum Senatus consulendi ius
fuisse. Diana) Fuit hæc Iouis filia, et græce ἄρτεμις
dicitur, hoc est, aërem uerberans, author Macrob. Sa-
turnal li. 7. cap. ult. Artemia, Diana sacra uocantur,
in quibus faces gestabantur. Nomen, quod est Arte-
misia. Est autem Artemisia herba, quā Plinius ambro-
siam existimat. Sunt qui putent, Artemisiā ab Arte-
misia Muisoli Cariæ regis uxore dictam. Inuētrix,
Diana. Eius herbæ artemisiæ. Morbis muliebrib-
qui sunt morbi muliebres, id est, mulierū, hoc est, qbus
mulieres infestātur, sequētia docent. Menstrua) Hæc
etiam muliebria dicūtur, ut in Geneseos li. ca. 18. Erāt
aut ambo senes, prouectæq; etatis, et desierant sare
fieri muliebria. Sunt autem menstrua mulierū proflu-
ter non nō multi s. uia singulis mensibus redeuntia. Hocq; facit hoc est,

menstrua per artemisiæ decoctionem, quo fluat,
mouentur, ita etiā matrix per eiusdem herbæ decoctio-
nem, si inepior facta fuerit, adiuuatur. Matrix) La-
guibru' pellit. y instantius libro primo cap. 8. Non potest ex uiri femo-
lubus ne purgant'ribus et matrice Deus formatus esse. Macrobius Sa-
turnal. q. m. illigat fr. gen. q. m. affluit. Et nō in turnal.
nō nō manet: q. m. mōpia malitia q. m.

IN MACRVM.

60

turnalium libro. viij. Et tale est dicere ouum ante gallinam factum, ac si quis dicat matricem ante mulierem factam. Et qui interrogat, quemadmodum gallina sine ouo esse potuit, similis est interroganti, quo pacto homines facti sunt ante pudenda, de quibus homines procreantur. De matrice loquitur Ambrosius Calepinus ac de barbaro uocabulo in dictione locus. Similiter, inquit, locos pluraliter dūntaxat mulieris uulua, seu uterum, et uulgo matricem appellamus. Hæc ille. Cruda, non cocta. Mero, uino. Abortium, quod abortum facere potest. Stericas) Stera uas fœtum conservans. Insignis eius affectio est, ubi obdurescit. Stericas ergo, id est, steræ, hoc est, matricis. Ciet, mouet et producit. Ictericos, ictero morbo laborantes. Icterus, teut. gelsucht. Icterici, teut. gelsüchtig. Opium, succus ex papauere, habens personum uim, si copiosus sumatur, mortiferam. Hausta) lege haustum: ut sit opium haustum. Rubetis, ranis uenenosis. qui datum est à rubeta, et non à rubetum. Rubeta enim ranina uenenosa est, et à rubis, in quibus plærunt; uictatis, nomen habet. Rubetum uero locus rubis consitus, uedumetum ubi sunt dumis.

IN ABRO TANVM.

Reperimus in sc̄io genere abrotanus, et in neutro abrotanū. Lucre. lib. 3. Abrotaniq; graues, et tristis

H 2 centaureo

S C H O L I A

DE hat liba pln centaurea. Serenus. Pullegium, abrotanum nitida cū
m Aethus Ammon mastice coctū. Hora. Abrotanum ægro Nō audet, ni
tib smplin. Galen. si qui didicit, dare. Notum est quod sit nomen herbae.
z digerendes

Abrotoniū siue Abrotonia, nomē mulieris propriū:

Quod ideo adnotauimus, ne quis alterū pro altero uel
scribat uel legat. nec criticis nostris, sed literarum can
didatis hæc scribimus. Sic quoq; dyspnoicis .i. diffi
culter spirantibus. Est etiā circa fauces malum, ut dicit
Celsus ille Cornelius in quarto, qđ apud Græcos aliud
atq; aliud nomē habet, prout se extendit. omne in diffi
cultate spirandi consistit: sed hæc, dū modica est, neque
ex toto strangulat, σύσπιναι appellatur. cū uehemēs
est, ut spirare æger sine sono, & anhelatione nō possit,
στόμα. Cū accessit id quoq; ne nisi recta ceruice spiri
tus trahatur, σπόσπιναι. Vuluarūq; querelis. i. ma
tricū siue sterarum morbis. Schiasim, coxarū dolo
rem. Illorū serpentū. Sedat cōpescit. Mixto amne
aqua cōmixta. Mala poma. Ver. Aurea mala decē.

Vtrunq; hoc est, tam dolorē oculorū, quam feruorē
curabis. Venerē coē undilibidinē. Potata, bibita.

I N A B S Y N T H I V M .

Absynthi, pro absynthij. Sic Maro. Nec cura pe
culi. Licet antiqui i genitiui nō geminauerint. Plu
uiæ liquore, aqua pluiali. Sub dio, sub cœlo. Cœlum
Græci Διὸς dicunt. Vnde adhuc sub dio fieri aliquid
dicimus

sqn̄ orr. dispensat.
Dispnoia latr. lmnur

Spes nis Asthma sqn̄ diffimiles
lexpirant

Orthopnoia sqn̄ diffimiles
Attrahit e opsumat

dicimus, cum non sit sub tecto. Deterges, auferes.

Huic, rutæ. Iri, herbæ sic dictæ. de qua in sequenti bus. Fungorū) Fungus est ulcus in sede simile fungo terrestri. Lethiferæ, mortiferæ. Cicutæ) Huius suc cum herbæ bibentes moriuntur, quo Socrates uitā finiuit. Persius. Barbatū crede magistrum Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ. Suggillatis, qui ex percussione tumorē maculamq; contraxerunt. Nausea, uomendi appetitus. Inguinis, pudendarum partium.

Denigrat crines) Hic attendat qbus rufi crines molesti sunt. Cærotum siue cæratū, qd uulneribus superponi solet. Arcam, quod in arca cōtinetur.

Cataplasma, emplastrū siue malagma, quod constat ex floribus, eorumq; surculis, & axungia. Steræ, matrici. Manare, fluere. Non modice, plurimū. Vnguine, unguento, quale descripsit. Sacris, festis. Capitolina sede, templo Apollinis qd in Capitolio erat. Est Capitolium locus Romæ, sic dictus à capite hois ibi reperto, dū foderent fundamenta. Antea enim Tarpeius mōs dicebatur, à uirgine uestali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata atq; sepulta fuit. Vide candide lector, q tersa carmina scribat Macer noster. Nec propterea ignoramus aliū hoc noīe fuisse, cuius in fastis meminit Ouidius. Fuit etiā alius Macer Macro Ouidiano iunior, ad quē scribit Plinius Secūdus libro Epistolarū

S C H O L I A

secundo. Quisquis autem hic Macer sit, relinquimus
ociosis, & superstitionis quibusdam inquirendum. Et
quia etiam Macro pliniano iunior, credimus ob simi-
litudinem materie, quam Ouidianus conscripsit, Ma-
cri nomine appellatū, huius utilissimi operis authore.
Vel quia hic liber forsitan sine titulo (ut sit interdum) re-
pertus est, putarunt lectores Macrum esse, qui tempo-
re Nasonis eleganter de herbarum uiribus scripsisse
dicitur.

I N V R T I C A M.

Quod nobis urtica, Græcis est ἄκαλήφη. Tenē-
tis) Potest tenentis esse uel genitiuus uel accusatiuus. Si
est accusatiuus, expone, tenetes digitos, id est, q[uod] urticā
tenent. Si uero genitiuus est, expone, digitos illius qui
eam, hoc est, urticam tenet. Sed expositio per casum
accusandi elegantior est. Colicis, colicam passionem
habentibus. Est colica passio ægritudo maximi cru-
ciatus in uentre sub cingulo in intestino, quod colon
dicitur. Parotidas, accusatiuus græcus. Sunt paroti-
des apostemata secus aures. πάρων enim ad signifi-
cat, & ὄτα aures dicuntur, teutonice, orenmutzel.

Podagræ, pedum dolori. Podagram Ouidius uocat
nodosam, Persius lapidosam. Ouidius. Soluere nodo-
sam nescit medicina podagram. Persius. Sequitur
lapidosa podagra. Naribus impositus) Sunt hæc di-
ligenter

IN MACRVM.

62

ligenter notanda. Vuluam) Improproprie hic accipit
vuluam. Pleuriticos, laterum morbo laborantes.
Pleuritis pleuritidis morbus laterum satis asper, &
dicitur ἀπό τῆς πλευρᾶς, id est, à latere. Hinc pleu-
riticus, teste Cornelio, qui hunc morbum patitur, non
pleureticus Lotium, urinam. Vuæ) Vua morbus
est, quem Græci staphilen uocant, & circa fauces fit.
dicta, quia sicut uua dependet. Si quadrupes) Hoc
etiam Varro docet de re rustica. Vulua) Iterum im-
properie ponitur vulua. Nam vulua proprie non est,
quod illiterati literatores intelligunt, sed uterus siue ma-
trix hoc nomine significatur. Illius, urticae.

IN ALLIVM.

Quod Latini allium, Græci uocant συνόγοδον.
Cum ueste, cum putamine, siue folliculo quo circunda-
tur. Secundæ) Secundæ arum, pluralis numeri tan-
tum, pro membrana illa, qua partus obuolutus utero
prodit. dictæ, quod nascentem infantem sequantur.

Phreniticis) Phrenitis siue phrene, est morbus læ-
dens mentem, & ad insaniam furoremq; deducens. La-
tine dicitur delirium. Inde phreniticus per i in antepe
penultia (teste Hermolao Barbaro) q; eo uitio laborat,
q; latine dilirus uel mēte captus dici potest. Sūt tamen
tria insaniae genera, de q; bus in 3. Cels. Tenesmon) Te-
nesmus, de quo Cels. li. 4, est cū frequens, sed irrita de-

H 4 sidendi

S C H O L I A

*sidendi, deijsiēdiq; cupiditas est, cū inflāmatione ac
more sedis mucosa, et sanguinolenta quædā egerentis.*

I N P L A N T A G I N E M.

Dysenteria

Ciliari
Scroph

Hydrops

Asthmati

Gingue

Axungia

Pleureti

Arthre

*Geminæ, duæ. Ventrē fluentē, uentris profluuiū.
Dysentericos, dysenteriam patientes. Dysenteria lati-
ne dicitur tormen: & est intestinorū exulceratio. teut.
rot rūr. Indetorminosi & dysenterici, qui patiūtūr.*

*Ciliacos, qui ex uitio stomachi uentris profluuiū pa-
tiuntur. Scrophas, apostemata sub lingua. Hydro-
picis, hydropisi laborantibus. Est hydropisis uel hy-
drops aqua intercus. teut. wassersucht. Asthmati-
cos, anhelitum cum difficultate ducentes. quorū mor-
bus dicitur asthma. Nec dicendū est asmatici & asma.*

*Hæmophthisicos, sanguinem spuentes. Gingiuas)
à gignēdis dentibus gingiuæ dictæ sunt. teut. daß zan-
fleisch. Radicem eius, plantaginis. Quartanis, febri-
bus quarta die redeuntibus. Amnis, aquæ. Axūgia,
interior porci pinguedo inueterata. sic dicta, q; plau-
strorū axes ea ungantur, quo facilius circū eos rote-
uertantur. Parotidas. de his in urtica.*

I N R V T A M.

*Pleuresim) Pleuritis morbus, quē recētiores pleu-
resim uocant. de hoc in scholijs urticæ. Arthreticos,
arthretica, hoc est, morbo articulari laborantes. hino
stral lingua glidsüchtig appellantur. Clysterio, instru-
mento*

IN MACRVM.

63

mento, quo aliis repurgari consuevit. ē longū in cly- Clyster
sterio corripuit. Clyster, in ḡtō clystēris penul. longa,
ut character characteris etiā penult. longa proferri de-
bet contra abusum. Carycis) Caryca est genus ficiū. Caryca
Herpetæ) Dicūtur herpetæ ulcera quæ serpūt. Aco Herpetæ
ras, capitis ulcera. Ozœnas) Ozœna morbus, cū ul Ozœna
cera circa nares sunt, plurēs ue crustæ, et odorē fœdū
habet. cui malo uix potest succurri. Mustelæ) Mirū
est quod narrat de mustelis. Butyro) Mediam huius Bu-
dictionis corripit Macer, quāuis Gallus præcipiat: Ta-
men excipis inde butyrum. Coliq; podicis. Antido Amidonium
tum, hoc dici potest ex contrario datū. nam contraria
cōtrarijs curātur. Et declinari potest antidotū in neu-
tro, et antidotus in fœcio genere. Gellius li. i 4. Huius re-
gis antidotus celebratissima, quæ mitridates appella-
tur. Remediū cōtrauenena datū, uocatur antidotus.

IN APIVM.

Apex, caput. Alcides, Hercules. Poris apertis,
per poros apertos. Sunt aut̄ pori, meatus, per quos su Pori
dor exit. Mage, idem qđ magis. Hoc itidem, hoc est,
etiam prouocat urinas apij semen fortius haustū. Apo Apoxima-
xima, aqua cocta cū uarijs condimentis. Lymphæ,
aque. Aegris, infirmis. Turpis lentigo) Turpē qđē Lentigo
reddūt hoīem lentigines, quæ sunt maculæ subrufæ, et
interdū nigræ in facie & alibi, ad lentium similitudi-

H s nem

S C H O L I A
nem, dicuntur & lenticulæ, & græce hipopia.
I N M A L V A M.

Althæam) Althæ cū th aspirato, & cum diphthongō scribi debet. Nam græce ἀλθαῖα scribitur: quare author non bene, neq; recte eius etymologiam prossequitur. Est & Althæa proprium Meleagri matris nomen. Terebinthine. i. resinæ terebinthi arboris, nigrum lignum cum splendore proferentis, habentisq; soliditatem in buxi speciem. Apostemata) Est apostema uomica, quæ & suppuration à Latinis, cum concursus mali humoris in aliqua pte corporis factus est. teut. ein geschwir. Tardas, officio suo non fungentes, partum citius, ut debent, non sequentes. Pestiferos, uenenosos, hoc est, uenenosorum animantium.

I N A N E T V M.

Cyathos) Cyathus paruum poculum. Iuue. Cardiaconū quam cyathum missurus amico. Digestio tarda, difficultas digerēdi. Vis egestua, uis egerendi. Vi sum nocet) Recte uerbo nocet accusatiuum subiuxit. Noceo enim tam accusatiuo quam datiuo iungitur, ut noceo te uel tuis rebus. Clystere) Medium huius uocis cōtra naturā corripit. Illis, ulceribus membra uirilis.

Hæmorrhoidis, hæmorrhoiim patētibus. Est hæmorrhoidis in sede, cū ora uenarum sanguinem fundūt: nec solū sedem uexat, sed in ora vuluæ fœminarū incidere etiam

IN MACRVM.

64

etiam cōsueuit. Condylomata) Condyloma cū y greco morbus, qui nascitur circa coronam ani, siue podicis tuberculum insanabile.

IN BETONICAM.

Cum pusca, commixtione quadam aquæ & uini.

Emphicos, quibus collectio facta est in pulmone, uel sanguinem spuentes, ut quidam interpretantur. Cum mulsa, potionē ex uino melleq; confecta. Dicimus autē mulsa & mulsum: quæ tamen quidam distinguunt distincte. Mulsa est potio ex aqua & melle confecta: sed mulsum uinum est attico melle temperatum. Lumina, oculos. Ouid. Parcite luminibus. Vomica, tumor in corpore purulentus, à uomendo dicta. Plautus accipit uomicam pro marsupio nummis adimpleteo. Quid, inquit, in hoc collo tibi tumet? Respondet: uomica est.

Passo) Hoc genere liquoris, qđ ex uua passa cogitur.

Steras, matrices. Ictericos, morbo ictero laborātes.

IN SAVINAM.

Iuuat anthracas) describit ipse qđ sibi uelit hoc noīs dī
cēs: Bona quæ etc. Mēstrua deducit) Plin. de mēstruis
hēc li. 7. Sed nihil facile repitur mulierū pfluuiō magis monſtriferum. Acescunt superuentu musta, orta sterilescunt, fruges moriuntur, hortorum germina et fructus arborum, quibus insedere, decidunt, speculorum fulgor aspectu ipso hebetatur, acies ferri præstrigitur, eborisque nitor, aluei apium moriuntur, & es etiam, atq; fer

S C H O L I A

atq; ferrum rubigo protinus corrumpit, odorq; dirus
aëra, & in rabiem aguntur gustato eo canes, atq; insa-
nabilis ueneno morsus insigitur. Hæc ille.

I N P O R R V M .

Cum ptisana) De hoc uocabulo sic Ambroſius Ca-
lepinus. Ptisana hordeum decorticatum, uel hordei suc-
cus, siue aqua. Apud Columel. uidetur esse pultis genus
ex farina hordeacea, in qua est maxima uis instaurandi
mires & nutriendi. Ptisanarium, uas in quo coquitur.
Lethale, id est, mortiferum. Fundeo, cū infunditur.

I N C A M O M I L L A M .

Hypocondria) Hypocondrion uocat nōnulli partē
corporis ubi ilia. alij lagaron. hæc Perottus. Cum lo-
tio, urina. Aegylopas) Aegylope abscessus est pusillus
oblōgusq; sub ipsum palpebræ torulū. officit lumibus.

I N N E P E T A M . hanc libam Ann. d' m memorante

Schiasim, coxarū dolorem. Anhelos, difficulter
spirantes. cataplasma, emplastrū, quod et malagma.

I N P U L L E G I V M .

Pusca, aquæ & uini cōmixtione. Nausea, uomen
di appetitus. Papulas, pustulas, tubercula. Spleneti-
cis, ex splene laborantibus.

I N F O E N I C V L V M .

Luminibus, oculis. Ptisana, de hac lege scholia in
porrum. Hydropicos, Hydropisi laborantes. Fo-
mento)

IN MACRVM.

65

mento) Fomentum à souendo, hoc est, nutriendo. Vnde fomenta dicuntur applicationes rerū calidarū, seu humidarum ad partes corporis lesas, et medēdi gratia, quæ & fōtus appellantur. Virga uirilis, mēbrū uirile.

IN ACIDVLAM.

Herpetā mordax) recte mordax. quia herpetā est ulcus quod serpit. Podagræ, pedū dolori. Cataplasmata, emplastra sunt. Sed uidetur hic poni pro participio paſſiuo. Cephalargia, morbus quo totū caput infestatur, qui & cephalea. Hemicranici ab hemicrania sunt, qui dimidia parte capit is laborat. Manantia, fluentia. Flegmatis, pituitæ.

IN PORTVLACAM.

Portulaca) Hā herbā, inquit Amb. Cale. peplion Græci dicunt. Herba est frigida et humida, quæ dentū tollit stuporem. Hæmophthisicis, sanguinē spuētibus.

IN ROSAM.

Stericis, id est, steræ, hoc est matricis. Phœbo. i. sole. Medelarū. i. medicinarū, medicamentorū. Sic supra illius succum dicit utile ad facienda collyria, id est, medicamenta oculorum. Hora. Oculis collyria lippis. Ius uenal. Et prurit frictus ocelli Angulus, inspecta genesi collyria poscit.

IN SATVREIAM.

Lethargus) lethargus interdū profurioso ponitur
& phrene

S C H O L I A

Et phrenitico. Hora. Ut lethargicus hic cū sit pugil,
Et medicum urget. Videturq; lethargus non absimilis
phrenisi, de quo ita Celsus in tertio loquitur: Alter quoq;
morbis est phrenitico contrarius, in illa difficilis som
nus, prompta ad omnem audaciam mens est. at in hoc
marcor, Et inexpugnabilis penè dormiēdi necessitas.

I N L I G V S T I C V M .

Colicis, colica passione laborantibus, de qua in su
perioribus. Peptica uirtus, id est uis digestiva. Ant
idotis, remedij contra uenena datis.

I N C A E R E F O L I V M .

Axungia, interior porci pinguedo inueterata.
Parotidas, apostemata secus aures. Temporibus) Re
cte temporibus, Et non temporibus legitur. Tempus
pars capitis. Habet caput duo tempora, unum à de
xtra, alterum à sinistra, sic dicta, quia anni in eis co
gnoscuntur.

I N N A S T V R T I V M .

Lichenas) Lichen in masculino genere, Et non li
chena, ut quidam proferunt, latine mentagra dicitur.
Cornelius Celsus hoc malum papulas nominat.

Vitium utrumque, tam prurigo capitis, quam ulcea
ra turpia.

I N S I N A P I V M .

Fungos, u'cera in sede. Phibisimq; talem mor
bum, quo

bum, quo pulmonis exulceratio sit ex pituita à capite distillante. Sinapis, confectio ex sinapio cum cæteris adiungendis. Scrophas, apostemata sub lingua.

Steræ, matricis. Alopecias) Hoc malum fit cū pro Alopecia fluuiο capillorum. Alopeciam morbum inde dici Galenus arbitratur, cum alibi, tum apud Hippocratem sententiarum libro sexto, quia uulpina sit affectio. Quod approbat item Paulus Aeginita libro tertio. Vbi in humano capite areas, & glabretacapillus deciduus facit. Idem erat Ophiasis. Sed hæc à serpente, inquit Galenus, cui similis est, nominis rationem dicit. Ex succi prauitate utraque res consurgit, quemadmodum Madarosis, id est, glabritas. Plura in Cornelij Celsi de medicina libro sexto. Cæterum, quod in græcis monumentis ad hunc usum comperi, minime dissimulandum. Est, inquiunt, pathos psiloticum, hoc est, decutiens pilos morbus, Alopecia dictus ex proprietate urinæ animalis eius. Vbi enim lotium id fuerit adfusum, euestigio infructuosus efficitur locus, arescentibus herbis, nec succrescentibus nouis. Morbum hunc inuenio ἀλωπεκίασιν dici quoq;. Hæc Cœlius libro decimo antiquarum lectionum Capite quadragesimo primo. Perihodica febris) Medici perihodicas febres eas uocant, que certis quibusque temporibus, quasi statis definitis que horis, ueniunt, id est, abeunt;

S C H O L I A

id est, abeunt, et quodam quasi circuitu facto rursus redeunt, ut sunt tertiane et quartane.

I N C A V L E M .

Cancros) Cancer morbus a similitudine cancri. pro quo cancer cancri, et cancer canceris legitur. Alumen, salsuginē terrae. Hæc efficitur hyeme ex aqua et limo, et aestiuis solibus maturatur. Fœnogræco) Fœnogræcum genus herbæ, alias Aegoceros dictum, quoniam semen corniculis simile habet. Arthreticos, morbo articulati laborantes. Podagras, dolori pedum. Qui prius est caules. i.e. prius comedit. Vuæ, morbo fauci.

I N O R I G A N V M .

Oxifabi) Tu lege oxibaphi, hoc est, heminae, quæ di midium sextarij continet. Pondere, mensura, Acoras, ulcera capitis. Amne, aqua. Ictericos, ictero morbo laborantes. Irino, hoc ab iris, quod est herbæ nomē, deductum est. Oliuo, oleo. Caryca, ficuum genus.

I N V I O L A S .

Ragadias) Ragadiæ, quæ et ragades, fissuræ sunt et rimæ inter sedis uitia annumeratae. Amne receti, aqua recenti. Furfur) Furfures morbus capillorum.

I N H Y S O P V M .

Est hysopum) Hæc dictio apud Græcos scribitur cum ω, quare Macer præter naturā eius medianus corripuit. Catarrhum, morbum qui fit ex distillatione humoris ex

IN MACRVM.

67

moris ex capite cū nocumēto. Phthisimq; morbus illū.

IN POEONIAM.

Scotosim) Scotosis est obtenebratio quæ fit in oculis ex uertigine, uel alio uitio capitatis. Illius radix mirū est qđ hic narrat author. Steras, uuluas, matrices.

IN BORAGVM.

Vnguine, unguēto. Modus retinēdi examina. Culores, rustici. Strumas, tumores in collo oriētes. unde strumosi. Dysentericos, torminosos. Ciliacos, ex uitio stomachi uentris profluuiū patiētes. Asthmaticis, suspiriosis. Orthopnoicis) Sunt orthopnoici qui habent difficultatē spirandi, ut nisi recta ceruice stent, spirare nō possint. Est enim ὄρθόπ rectū, ετ πνέω spirro. quos Galeni interpres, et medici recētiores orthopnoicos corrupto enūciāt: ετ ipsum morbus corruptius orthoniam. Lumina, oculos.

IN COLVBRINAM.

Polypus, humor præter naturā in naribus cōsistēs, à similitudine polypi marini piscis cognōiatus, q; eius carni similis sit. In hoc aut̄ morbo, caro interiora nasi occupat intumescēs, agitq; radices plurimas, quæ tanquam pedes sunt. Inde polyposus, q; patitur polypū. Nec est audiēda hæc differētia: Polypus est piscis, polypus est læsio carnis. nā semp̄ habet primā longam. Hora. Polypus Agnæ. Hæmophthisicis, sanguinē ſpuētibus.

I Syringa

S C H O L I A

Fistula.

Syringia, fistulas. Est fistula ulcus altum, angustum, et callosum in corpore, siue ex vulnere sit, siue ex uitio orto, quod ad suppurationem uenerit. Feruentia vulnera) Tu lege phagedenica i. quae phagedena facit. Phagedena dicta à φάγην, à comedendo, exulceratio est usq; ad ossa celeriter depascens cū inflamatione, saniē male olentē emittens, et mortē inducēs. Et apud Columellam est morbus, quē in iumentis uermē appellant.

Pernio.

Bryonia, uitis genus. Cui pernio nomē) Pernio est morbus pedum ex nimio frigore proueniens, et calcaneū infestans, cuius diminutuum perniunculus.

I N H E L L E B O R V M.

Quartana.

Lymphaticis, furiosis. Nā creditū est ab antiquis, qui in fonte imaginem Nymphæ uidisset, furore percipi. Quartanis, sub audi febribus. Legimus Platonem scripsisse, Qui quartanam passus conualuerit, uiresq; integras recuperauerit, fidelius, constantiusque postea ualiturum. Vide Gell. lib. 17. cap. 12.

Reuma.

I N I V S Q V I A M V M.

Mania.

Pacare, lenire et sedare. Reuma, eruptio siue fluxus, à ἥρω quod est fluo. Dicitur etiā in eodem significato reumatismus. Maniam, id est, insaniam. Vnde Maniaci dicuntur furoris morbo laborantes.

I N M A L V A M.

Cacostomacham, id est, stomacho malum afferente.

Aegylopas

IN MACRVM.

68

Aegylopas) de his supra. Puncturis apiu) Solet enim apes, cum figunt aculeum, pungere. Acoras, capitis ulceræ. Furfur, Morbus capillorum. Ignem sacrū) Sacer ignis est morbus, quem sancti Antonij ignem uocant. Dicitur et pruna, et ignis persicus, et carbo, et à Dioscoride uocatur ἐπυγιπέλαξ, alijs formicam miliarem uocant. Dicitur item anthrax. Magna tamē Anray. est apud Arabes, et medicos recentiores de pruna et igne persico uel sacro ambiguitas. Alij prunā, atq; carbonem nō idem malū, sed diuersa existimant: cū tamē quod ab Avicenna pruna dicitur, à Galeno carbo latine uocatur, et græce ἄνθραξ, quamvis idem significet græce anthrax quod carbo latine.

IN PARATELLAM.

Apoximate. i. aqua cocta cū uarijs condimentis. Et Apozima. uersus quidem hic stare nō potest, quia duplam corripuit. Gargarizetur) Hic iterum corripuit duplam. Gargarizetur, id est, ad guttur reuocetur.

IN LOLIVM.

Zernas, impetiginem, foedationem cutis serpentē Zerny. cū pruritu: uel siccum et asperam scabiē. Quidā dicūt hoc malū serpiginem dici. Schiasis, coxarum dolor.

IN CICVTAM.

Merum tepidum, uinū tepidū. Periculum, pro peri culū causa metri. Epiphoras, morbū oculorū, quem Epiphora.

I a uiigo

S C H O L I A

mulgo lachrymam uocant, cū descēsus humoris oculos
angit. Et dicitur ab ἐποφέρεψ, hoc est ab inferendo,
et de alijs mēbris: cuius morbi sape meminit Plinius.

Lumina, oculi. Sacer ignis) Sancti Antonij ignis
mulgo dictus. Herpetæ, ulcus serpēs. Si pecten) Lege
pectus. Cataplasmes, cataplasmate inungas.

I N P I P E R .

Thoracis, pectoris. Perihodica febris, certo tempore
reuenies ac redies. Scrophas, apostemata sub lingua.
A scrophis hoc malū nomen accepit. quoniam eo etiam
scrophæ afficiuntur. Stercoris humani) hoc dicitur ole
tum. Antidotis, remedij contra uenena datis.

I N P Y R E T R V M .

Gargarizetur, in guttur reuocetur. et iterū duplā
corripuit. Vuam, morbū faucium. Caducis, morbo
comitiali laboratibus. Vnguen tale, tale unguentū.

Paralyticus) Paralysis neruorū dissolutio. inde pa
ralyticus dicitur. Tetanus, ceruicis morbus, qui rectā
et immobilem ceruicē rigore neruorū intendit. Et qui
hūc morbū patiuntur, Tetanici, et latine obstipi uocātur

I N C I N N A M A .

Catarrhus) Hoc nomē latine fluxionē seu distilla
tionē significat. Hydropicis, hydropisi laborantibus.

Reptiliū, serpentū. Lentigine, macula, de qua sup.

Impete, impetiginē intelligit, que uulgo uolatice di
citur.

IN MACRVM.

69

citur. Secundū alios fœdatio cutis serpens cū pruritu. Alij definiūt morbum scabiei similē squamosum, cor=pusq; de honestantē. Hæmorrhoidarū) Quid sit hæ= morrhois iam saepe auditum esse credo in supradictis.

Potio dragmas) Drachmas scribendū et legendū est hic, et in alijs locis huius authoris ubi hoc nomine uti tur. Est aut̄ drachma cū ch aspirato genus pōderis, con stans ex. 18. siliquis, id est, tribus scrupulis. Drachmon eadē scriptura fuit, teste Iulio Polluce, Atheniensū nu misma. Hoc dragma, huius dragmatis cum g, id apud Græcos dicitur, qui apud nos manipulus. Drama, atis sine ch & sine g, dicitur ut in scœnis agi fabula solet, ubi diuersæ personæ introducūtur, & alijs accedenti=bus, alijs aut̄ discedentibus à diuersis, & ad diuersos, textus narratiōis expletur. Hinc dramaticus stilus dici tur, qui mixtus nō est, ubi Poëta nusquam loquitur.

IN COSTVM.

Geminæ species, due. Arabes) Horū regio Arabia ultra Pelusiacū ostiū est, ad rubrum pertinens mare. Et est triplex: una Felix, alia Petræa, alia Deserta. Et ab Arabia fit arabs & arabus, teste Seruio sup lib. 7. Aeneidos: ac etiā arabicus & arabiūs. Verg. li. præfa to. Hircanisue, arabisue parant. Vuluæ, matricis.

Pessaria) Pessariū genus medicaminis. Lumbricos) Lumbrici proprie uermes terreni, à lubricitate dicti,

I , à quibus

S C H O L I A

ā quibus uentris uermes nihil diffirunt. Lentigo
Quid sit lentigo iam s̄epe dictum est. Venerem, actū
uenereum. Ante febris typum, id est, antequam si-
gnū redditur & febris accipias. Subuenit schiasi, id
est, iuuat coxarum dolorem.

I N T H V S.

Thus) Sunt qui tradant hoc nomen à glebis tun-
dendis dictum. quia glebæ tunduntur, cum quibus
fluens ex arboribus coalescit. Alij cum th aspirato scri-
bunt, à θύω græco uerbo deriuantes, quod est sacrifici-
co Nascitur autem thus in felice Arabia, & dupli-
cata uindemia colligitur: quarum prior est circa canis or-
tum, secunda est uerno tempore. Inciditur enim cor-
tex arboris thuriferæ, qua maxime uidetur esse præ-
gnans, & ubi tenuissimus tenditur cortex. Huius di-
minutium thusculum, quo usus est Plautus in Aulus-
laria. Hoc, inquit, thusculum emi, & hasce coronas flo-
reas. Recentia, id est, recenter facta. Pingui porci-
no, axungia. Hæmophthisicis, id est, sanguinem
spuentibus. Albuminis ou) Albumē quod est in ouo
album. Vitellus uero, quod croceum. Sectæ, incisæ,
vulneratæ, quæ iam per incisionem & uulnus patet.

Origano, herbæ de qua supra. Cataplasma ualens,
id est, efficax emplastrum.

In aloën

Sunt aloë) hoc est, Aloe habet duas species. Subrubet, id est, parum rubet. Est aut̄ aloe aloes græca di-
ctio, & significat herbam amarissimam. Vnde Iuuen.
Plus aloës quām mellis habet, id est, plus amaritudi-
nis habet. Phlegmate, id est, pituita. Ictericos, id
est, morbum regum patientes. Quare autem icterus
dicatur morbus regius, reddit Samonicus rationem
duobus uersibus.

Regus est uero signatus nomine morbus,
Molliter hic quoniam celsa curatur in aula.

Dicitur autē icterus ab ictero, de qua Pli. lib. 30. na-
turalis historiæ. Auis, inquit, icterus uocatur à colore,
qua si spectetur sanari id malum tradunt, et auē mori.
Hanc putant quidam latine uocari galbulam. Testi-
culorum) Diminutiuum à testis, quod est membrum
uirile, sic dictus, quod sit uirilitatis testis. Testiculari est
iumentis maribus fœminas, uel fœminis mares admo-
uere. Apostema, quod nos abscessum corporis dici-
mus, de quo supra. Oculorum) quos s̄ a p̄e uocat lu-
mina, & hoc non sine authoritate ueterum. Est autem
oculus dictus ab oculendo, q̄ ciliorū tegminibus occu-
latur. Quā pretiosissimā corporis partem nostra, hoc
est, germanica lingua noiare non possumus, nisi latino
vocabulo corrupto, qđ est oc. Pudeat ergo clamatores

S C H O L I A

quosdam dicere, hebræa, græca, & latina lingua prorsus nō indigemus, cū sint res innumeræ, quas nūq̄ tenuis nominibus appellabis, sed potius græcis & latini uocibus significabis. Quarū rerū catalogū texere nō est nostri instituti. nā breuitati studemus, & ad finē festinamus, nō quod labor nobis sit molestus, sed q̄ nos temporis angustia urgeat. Quod si nō esset, paulo copiosius Macrum hūc tractauissemus. Et quia ceptum est de oculo, uidebimus quæ mala eundem infestare soleant. Sunt aut̄ hæc mala, quorū nomina sunt hæc: Tæraxis, ophthalmia, epiphora, φλεγμονή id est accensio, οἴθημα tumor, ἐμφύσημα inflatio, scirrosis, chemosis, anthrax, Strabismus, spasmus, palmus, myopias, gangrena, ulcus, putredo, fistula, & multa alia, de quibus lege Cœliū Antiq. Lect li. 4. ca. ult. Si fricitur) Frico habet primā breuē. Verg. Geor. li. 3. Fricat arbore costas. Et Macer alibi: Vrticæ folijs reuocatur mulua fricata. Lege ergo ut uersus stet, si refricetur eo cum uino &cæ. Dragmas) lege drachmas, ut supra.

Cholerā) Vnde cholerici. Pilulis) Pilula quasi parua pila. Et ea uenena, quæ hac forma sumimus, vulgo pilulas nominamus. Hæ græco uocabulo catapotia dicuntur. Hæc bone lector boni consulas precamur.

FINIS SCHOLIORVM
IN MACRVM.

IOANNIS ATROCIANI SCHO
LIA IN STRABI GALLI
HORTULVM.

Plurima tranquillæ) Quis unquam in re tam humili scripsit carmē elegantius, atq; magis doctū lector optime, quām sit hoc Strabi Galli Poëtæ & Theologi carmē: qui non minus diuinarū literarū peritia, quām humanarū sciētia claruit? Fuit hic Strabus in cœnobio Fuldensi monachus. utinā multos tales haberemus monachos, qui & uiuentes & mortui pro dessent. Tranquillæ, id est, quietæ. Insignia, id est, ornamēta. Pæstum, teste Seruio in quartiō in Huramia oppidu Georg. est oppidum Calabriæ, in quo uno anno bis na pœstū ab tunib pœscitur rosa. Huius meminit Verg. loco præfato sic. For dornia appallat⁹ p sitan & pingues hortos quæ cura colendi Ornaret casit plurimi portu nerem, biferiq; rosaria Pæsti. Hinc Strabus ait, Pæstum⁹ Sir proph⁹ V ne arti. Sicut Ouidius de Arte Pæstanas rosas, dicēs, dia ego odoam vnde Calthaq; Pæstanas uincat odore rosas. Obscœni⁹ sub matutino r Priapi) Quid sibi uelit quod dicit obscœni⁹ Priapi se ta rari⁹ nato quentia declarabunt. Hic Priapus fuit de Lampsaco Obsœni⁹ priapi ciuitate Helleponsi, de qua pulsus propter uirilis mem tass⁹ dñe ob m bri magnitudinem, post in numerū deorum receptus, lxi virils magm meruit numem esse hortorum. De hoc Horat. Nam fœn̄ rubet porrectus ab in nes dextra coercet, Obsœnoq; guine

S C H O L I A

Et rursum furw at guine palus. Ast importunas uolucres in uertice arun-
nus annis 7 fulre do Terret fixa. Dicitur autem præesse hortis. Verg.
Saligna. Hellesponti acerbi seruet tutela Priapi. Inde Pri-
apius accipitur pro membro virili. Ex quo etiam pri-
apius quodam papismus, cum genitales partes in suam longitudinem
ap. simili esse nul protenduntur, & in circulum intumescunt sine appe-
latis tenuis. Veneris. Sed labor & studiū) Audiant segnes et
ociosi, qui uelut animantia uentri dedita, optimas ho-
ras pessime collocant. Ver orbis primū caput. i. uer-
num tēpus est principiū orbis. Vult igitur mundum
Martio conditum fuisse mense, propterea, & eo mense
oīa succrescant, vel ob eam causam, quod Exodi. xij.
ca. mēsis hic dicitur anni primus. Sunt qui Septembrē
asserant mundi initium. Et hoc ideo, quia tunc omnia
nascentia perfectiora sunt. Nā in Deuteronomio legi-
mus cap. xxxij. Dei opera perfecta sunt. Quæ senten-
tia multis, tanquam probabilius, arridet. Sed hic nihil
certi habemus, nisi quod constat ex scriptura Deū cœ-
lum & terram condidisse. ut Psal. c. xx. Auxilium
meum a domino, qui fecit cœlum & terram. Saturni
dente) Ligonem intelligit. Nam Saturnus peritiam ru-
ris, et satorū oīm primus edocuisse traditur. Comple-
xibus urticarū) Versus spondaicus, qui habet miram
in hac sententia gratiā. Persius. Sic costam longo sub-
duximus apennino. Sed tolerat ciuile malū) Quid pa-
rat ciuile

rat ciuile bellum? Abundantia rerū. Ita ad bellum ciuile respiciens Strabus, loquitur de saluia, sed tolerat ciuile malum. Nam sicut hoc malum ex abundantia natum perdit ciuitatē, ni caueris: ita sœua progenies florū, parentē, fuerit ni dempta, perurit. De cuius loci elegantia satis cogitare nequeo. Precamur igitur Strabo, ut ipsius molliter ossa quiescant. Nam illud uel unicō hoc ingenij sui specimine meruit uir immortalitate dignus, & quē omnes legant dignissimus. Adprime, ualde. Terē. Id arbitror in uita adprime utile esse. Toxicā, uenena. Promptū est mirarier) Paragoge est in uerbo mirarier. Sic etiā Pers. Satyra. i. At pulchrum est dīgito mōstrari et dicier hic est. Pæonijs, medicinalibus. Pæon enim fuit rei medicæ peritissimus. Haud secus altipetax) In descriptiōe cucurbitæ nō ouat, sed triūphat Strabus noster citra oēm cōtrouersiam oīm monachorū ingeniosissimus, doctissimusq;. Bacchus, botri premūt tabulata uirētia. Insano turbine, impe tu uētorū, et maxie colluctantiū. Cū pensa puellæ) Ver gilianū hoc, sicut id qđ seqtur: Spirisq; ingētib. Amen ta, ligamina. Mymphe, ligno qđ loro circūuolutū circūagūt fabri in opibus tornādis. Formarier) iterū pagoge. Lyei, Bacchi. Intelligit aut uina p dona Lyei. Lomentū) Lomentū, inq̄t Calep. Græci uocāt λειωμα, qđ tritū pprie significat. Noti, uenti. sp̄es p gn̄c. Iura, liquo

S C H O L I A

Eura, liquorem. Vnde iuscum. Cacumina summi
capitis, uerticē. Extemplo, statim. Liquori Lenæo,
uino. Nam Bacchus dicitur Lenæus. Georg. li. 2. Huc
pater ó Lenæe tuis hic omnia plena Muneribus. La-
tiæ, Romanæ. Inuestis, imberbis. Hyacinthus) Hic
adulescens Amiclaeus fuit pulcher & honestus satis, di-
lectus Apollini. quem cū Apollo imprudens disco ne-
casset, mutauit in florē sui nominis. Lege Palephatū de
nō credendis fabulosis narrationibus. Gemellis orbis
bus, oculis. Erato. Verg. lib. 10. Nunc age qui reges
Erato, quæ tempora rerū, Quis Latio antiquo fuerit
status. Est Erato Musarū una, quæ Iouis filiæ à Poëtis
singūtur. Parius lapis, marmor. Paros, inquit So-
linus, marmore nobilis ab Delo oppido frequetissime,
prius Minoia quam Paros dicta. Ingenitis dolis, in-
natis. Raptæ, à Plutone rege inferorū, quæ raptū de-
scribit Ouid in Metamor. & Seneca de raptu Proser-
pinæ. Puellæ, Proserpinæ filiæ Cereris. Latona, fi-
lia Cæi Titani, mater Apollinis & Diane. Caldae)
Syncope est caldae pro calidæ. Quidam faciūt differen-
tiam inter calidum & caldum, dicētes, calidum sponte,
nullo extrinsecus calorem sugerente, ut ignis & spi-
ritus noster, qui corpus animat. Caldum uero aliude.
Species diuersa coloresq;) Versus hypmeter. Pro-
rogat, extendit. Erythræo, rubro. Gurgite) Tapino-
sis. Lene

IN STRABVM.

73

sis. Lemnius Mulciber, Vulcanus. Homerus (autho
re Seruio in. 8. Aeneid.) dicit Vulcanum de aëre præ-
cipitatum in terras, quod omne fulmen de aëre cadit.

Quod quia crebro in Lemnū insulam iacit, ideo in
eam dicitur cecidisse Vulcanus. Aetnæ, montis Sici-
liæ. De quo Verg. li. Aeneid. 3. sic.

Portus ab accessu uentorū immotus, & ingens
Ipse, sed horrificis iuxtagonat Aetna ruinis.

Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem,
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla,
Attollitq; globos flamarum, & sydera lambit.

Pulei) syneresis est, & sic pulei fit disyllabum. O
magni laudanda) Consydera lector optime, consydera
inquam, hic diuinam prouidentiam. Canimus, metri
ce eloquimur. Canere enim est Poëtarum. Coniugito
pulei) Iterum syneresis. Ita etiam Maro in Aeglogis.
Furtumq; Promethei. Thalia una ex nouem musis.

Portus intrare, absoluere & finire carmen hoc.
Mole, difficultate. Verg.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Pendere, æstimare. Si quæ forte calybs) Metony-
mia. Calybs, gladius. Indupediret, impediret. sed ra-
tione uersus dixit, indupediret, pro impediret. Sic nu-
per metri gratia coactus sum scribere indupator, pro
imperator, pro imagine imperatoris Turcarum. Epi-
gramma

S C H O L I A

gramma, quod scripsimus, sic habet:

Hic est Turcarum fœdissimus induperator,

Christicolas misere qui ferit ense ferox.

Hanc procul à nobis pestem, sœuiq; tyranni

Rhomphaeam, princeps arceat omnipotens.

Pactoli, fluuij Lidiæ, à Tmolo Ciliciæ monte orientis.

Vergilius lib. x. Aeneidos:

Exercentq; uiri, Pactolusq; irrigat auro. Iuuenal:

Quod Tagus & Rutila Pactolus uoluit arena. Et

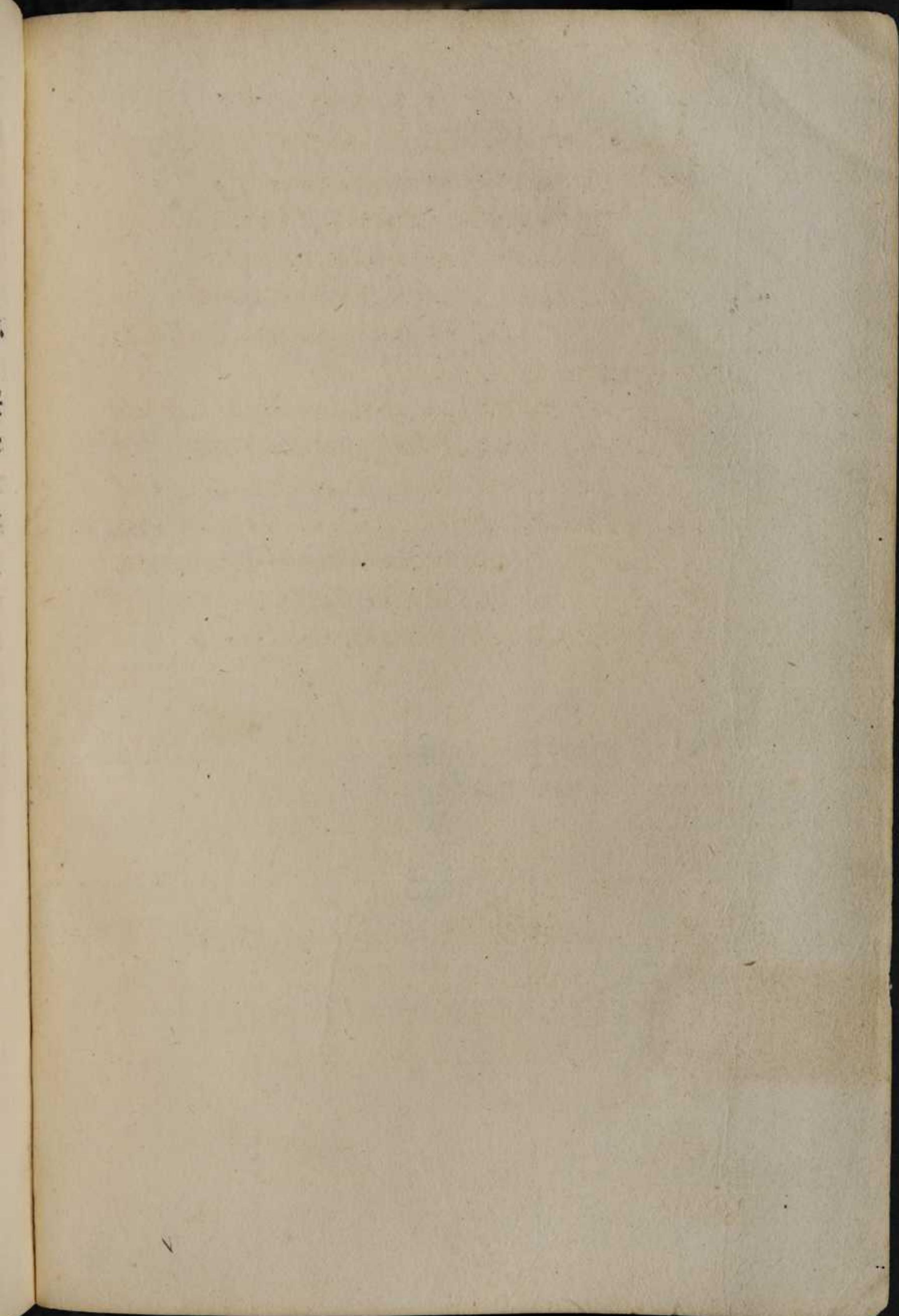
apud omnes o producitur. Tyrio ostro, purpura,

que in Phœnicia, cuius Tyrus urbs est, præclarissima
reperitur. O' mater uirgo) Mariam uirginem ac-

cipe. Strabo tuus) Hic uocat se Strabonem,

Strabus enim hoc loco stare non posset.

F I N I S .

X *ad*

Car
ed
no
po
g
Expl
per
v